

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวชอล้านนาเรื่อง
จันทะมา

ผู้วิจัย : พระสมพงษ์ วชิรเมธี (พินิต)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูศรีรัตนกร

ป.ธ. ๖, พธ.บ. (English), B.A. (Pali& Buddhism), M.A. (Philosophy),
M.A. (English), Ph.D. (Pali& Buddhism)

: ผศ. ดร. วันชัย พลเมืองดี

พธ.บ. (ศาสนา), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: ดร.สิงห์คำ รักป่า ป.ธ. ๖, B.A. (Buddhist Thoughts), M.A. (Buddhist
Studies), M.A. (Lanna Language and Literature), M.Ed. (English),
Ph.D. (English)

วันสำเร็จการศึกษา :

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ
ในวรรณกรรมคำวชเรื่อง จันทะมา ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวล้านนาที่ปรากฏใน
วรรณกรรมคำวชเรื่อง จันทะมา

ผลจากการศึกษาวิจัยประการที่ ๑ พบว่าหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวช
เรื่อง จันทะมา โดยนักกวีได้นำเสนอหลักพุทธธรรมผ่านตัวละคร ซึ่งเป็นผู้เล่าอธิบายหลักธรรม
สอดแทรกเพื่อชี้ให้เห็นแนวทางปฏิบัติและผลของการปฏิบัติ ตลอดจนผลของการไม่ปฏิบัติตาม
สำหรับหลักธรรมเท่าที่ปรากฏนั้นมี หลักศีล หลักกรรม หลักความประมาท หลักการแสดงความ
เคารพต่อกัน หลักการยึดมั่นในสัจจะ หลักการเสียสละ หลักความกตัญญู หลักความรักความ
เมตตาและหลักทศพิธราชธรรม

ผลจากการศึกษาวิจัยประการที่ ๒ พบว่า วิธีชีวิตของชาวล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรม คำวชเรือ จันตะมา คือ ด้านการดำเนินชีวิต อันได้แก่ อาชีพ อาหาร การแต่งกาย ด้านวัฒนธรรมประเพณี ได้แก่ พิธีแต่งงาน พิธีศพ พิธีสู่ขวัญ และด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการตั้งชื่อ ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และความเชื่อเรื่องบาป บุญ นรก สวรรค์

Title of Thesis : An Analytical study of the Buddhadhamma in Lanna Literature Jantagha

Researcher : Phra Sompong Vajiramedh* (Fantae)

Title of Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakru Srirattanakorn, Pali VI, B.A. (English), B.A. (Pali & Buddhism), M.A. (Philosophy), M.A. (English), Ph.D. (Pali & Buddhism)

: Asst. Prof. Dr. Wanchai Pholmaungdee, B.A. (Religions), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr.Singkham Rakpa, B.A. (Buddhist Thoughts), M.A. (Buddhist Studies), M.A. (Lanna Language and Literature), M.Ed. (English), Ph.D. (English)

Date of Graduation, 2013

ABSTRACT

This study aims to (1) study Buddhadhamma (The Teachings of the Buddha) appeared in Jantagha, Khaosaw Literature, and to (2) explore people's way of life of Lanna people in the Jantagha. The study revealed the following findings.

Firstly, the Buddha's teachings in the Jantagha via characters indicating practice and their consequences (Vipaka) and results from transgressed acts consist of morality, Law of Kamma, Four Noble Truths , carefulness, honoring, truthfulness , selflessness, gratitude, loving - kindness, and ten virtues of the king.

Secondly, The Jantagha reflects Lanna people' lifestyle in three aspects; folkway, tradition and beliefs; folkway such as profession, food, clothes, traditional practices like wedding custom, funeral rites, blessing ceremony, beliefs such as person naming, paranormal and animist beliefs, astrology , black magic, cycle of life, and beliefs in merit, demerit, purgatory and heaven.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาคำแนะนำจากท่าน
อาจารย์ พระครูศรีรัตนกร พระครูพิศาลสรกิจ ผศ.ดร.วันชัย พลเมืองดี และ ดร.สิงห์คำ รักป่า

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระสุธีธรรมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนในการเปิดสอน สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในสถาบันแห่งนี้ ตลอดถึงคณาจารย์ทุกท่าน
ที่ได้เอื้อเฟื้อในด้านต่าง ๆ และพนักงานเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระธรรมราชานุวัตร (สุทัศน์ สุทสุสโน)
เจ้าอาวาสวัดพระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ได้มีความเมตตาอนุเคราะห์สนับสนุน
ทุนการศึกษาและคุณแม่จิรฐา พรหมชัย ที่ได้เมตตาให้ความรักความอบอุ่นและกำลังใจด้วยดีเสมอ
และสนับสนุนทุนการศึกษาตลอดหลักสูตร

คุณความดีอันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ ขอน้อมบูชาพระรัตนตรัย และขออุทิศส่วน
กุศลอันเกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ แด่พระอุปัชฌาย์ บิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดและครูบาอาจารย์ผู้
ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดทั้งผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระสมพงษ์ วชิรเมธี (ฝั้นเต้)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ ความหมายและความเป็นมาของวรรณกรรมคำวชอล้านนา	
๒.๑ ความหมายของคำว	๑๓
๒.๒ ความเป็นมาของคำวช	๑๖
๒.๓ ประเภทของวรรณกรรมคำว	๑๘
๒.๔ จุดมุ่งหมายในการแต่งวรรณกรรมคำวช	๒๔
๒.๔.๑ ความนิยมในวรรณกรรมคำวช	๒๕
๒.๔.๒ จารีตนิยมในการแต่งวรรณกรรมคำวช	๒๖
๒.๔.๓ การเล่าคำว	๒๗
๒.๕ รูปแบบคำประพันธ์ของคำวช	๒๘
๒.๖ เนื้อเรื่องโดยสังเขปของวรรณกรรมคำวชเรื่อง จันทะมา	๓๑

บทที่ ๓ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวอล้านนาเรื่อง จันตะมา

๓.๑ หลักศีล	๓๗
๓.๒ หลักกรรม	๔๕
๓.๓ หลักความไม่ประมาท	๔๕
๓.๔ หลักการแสดงความเคารพ	๕๑
๓.๕ หลักการยึดมั่นในสัจจะ	๕๔
๓.๖ หลักการเสียสละ	๕๖
๓.๗ หลักความกตัญญู	๕๕
๓.๘ หลักความรักความเมตตา	๖๒
๓.๙ หลักทศพิธราชธรรม	๖๕

บทที่ ๔ วิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวอล้านนาเรื่อง จันตะมา

๔.๑ ด้านการดำเนินชีวิต	๖๓
๔.๑.๑ ด้านอาชีพ	๖๘
๔.๑.๒ ด้านอาหาร	๖๘
๔.๑.๓ ด้านการแต่งกาย	๗๐
๔.๒ ด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม	๗๑
๔.๒.๑ ด้านพิธีการแต่งงาน	๗๔
๔.๒.๒ ด้านพิธีศพ	๗๕
๔.๒.๓ ด้านพิธีการสู่ขวัญ	๗๕
๔.๓ ด้านความเชื่อ	๗๖
๔.๓.๑ ความเชื่อเรื่องการตั้งชื่อ	๘๐
๔.๓.๒ ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ	๘๑
๔.๓.๓ ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์	๘๓
๔.๓.๔ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์	๘๕
๔.๓.๕ ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด	๘๗
๔.๓.๖ ความเชื่อเรื่องบาป บุญ นรก และสวรรค์	๘๘

๔.๔	วรรณกรรมคำวชเรื่องจันทะมาในฐานะการสอดแทรก แนวคิดปรัชญาชีวิตของสังคม	๕๐
๔.๕	วรรณกรรมของคำวชเรื่องจันทะมาในฐานะเครื่องมือ การควบคุมทางสังคม	๕๑
๔.๖	ความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการปกครอง	๕๒

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๕๓
๕.๑.๑	หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวชเรื่องจันทะมา	๕๔
๕.๑.๒	วิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวล้านนาที่ปรากฏในวรรณกรรมคำวช เรื่องจันทะมา	๕๖
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๕๕
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๕๕

บรรณานุกรม

ประวัติผู้วิจัย

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ ในการอ้างอิงโดยได้กล่าวถึงที่มา เล่ม/ ชื่อ /หน้า ตามลำดับ เช่น ตี.ส. (ไทย) ๑๖/๑๕ / ๒๔ หมายถึง สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑๖ ชื่อ ๑๕ หน้า ๒๔

พระสุตตันตปิฎก

- ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎกที่มกนิยามหาวรรค (ภาษาไทย)
- ม.อ. (ไทย) = สุตตันตปิฎกมัชฌิมนิกายอุปปิณชาสก์ (ภาษาไทย)
- อง.ติก. (ไทย) = สุตตันตปิฎกอังคุตตรนิกายติกนิบาต (ภาษาไทย)
- อง.นกก. (บาลี) = สุตตันตปิฎกอังคุตตรนิกายนกกนิปาตปาติ (ภาษาบาลี)
- อง.นกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎกอังคุตตรนิกายนกกนิบาต (ภาษาไทย)
- ขุ.ธ. (ไทย) = สุตตันตปิฎกขุททกนิกายธมมบท (ภาษาไทย)
- ขุ.สุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎกขุททกนิกายสุตตนิบาต (ภาษาไทย)
- ขุ.เถร. (ไทย) = สุตตันตปิฎกขุททกนิกายเถรคาถา (ภาษาไทย)
- ขุ.ชา. (บาลี) = สุตตันตปิฎกขุททกนิกายชาดกปาติ (ภาษาบาลี)
- ขุ.ชา. (ไทย) = สุตตันตปิฎกขุททกนิกายชาดก (ภาษาไทย)